

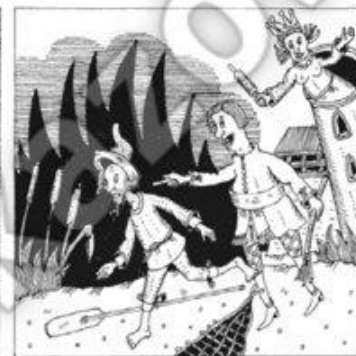
Baśń

podręcznik
s. 327

1. Ustal, które rysunki pokazują sytuacje z baśni o Kopciuszku, a które – o rybaku i złotej rybce. W kwadratach wstaw odpowiednio: K – Kopciuszek, R – rybak i złota rybka. Przekreśl te ilustracje, które nie należą ani do jednej, ani do drugiej baśni.

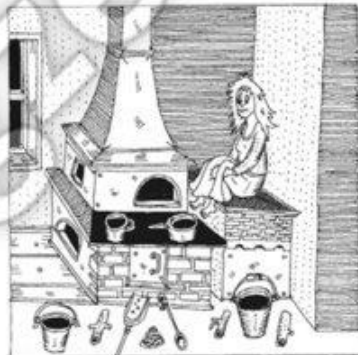

2. Przeczytaj tekst i podkreśl fragmenty dotyczące czasu i miejsca zdarzeń.

Szklana góra

Dawno, dawno temu, za siedmioma górami, za siedmioma rzekami, na szczycie szklanej góry w złotym zamku zły czarownik uwięził piękną i bogatą królową.

Panna słynęła nie tylko z urody, ale także z dobrego serca. Nie chciała więc za męża okrutnego czarodzieja. Ten zaś zagroził, że albo zostanie jego żoną, albo niczyją. Zrozpaczony ojciec królowy wezwał na pomoc rycerzy, którzy próbowali uwolnić królową. Jednak nikomu nie udało się wspiąć na szczyt szklanej góry. Śmiałowie spadali i zamieniali się w czarne głazy, które leżały u podnóża zdradzieckiej skały. Wkrótce ku rozpacz królowy cała okolica opustoszała. Rycerze, widząc, jak trudna do zdobycia jest szklana góra, powrócili w swoje strony.

Wtedy to pojawił się pewien śmiałek o imieniu Dzierżyśław. Zanim dotarł pod szklaną górę, pokonał smoka, a jego skórę schował do plecaka. Po drodze ocalił jeszcze kilka wsi od napaści zbójców, a na koniec spotkał pewną staruszkę. Była głodna i poturbowana. Szlachetny rycerz zabrał ją z drogi i nakarmił. Ta odwdzięczyła mu się pewną informacją. Poradziła, by uszył sobie buty ze skóry smoka i pamiętał, że tylko niezachwianą odwagą pokona strachy napotkane w zamku na szklanej górze. Zdradziła mu również, że księżniczki w złotym zamku pilnuje trzygłowy smok, którego można zgładzić za pomocą trzech największych słów. Nie powiedziała jednak, jakie to słowa, i zniknęła.

Dzierżyśław zrobił buty zgodnie ze wskazówkami staruszki. Dzięki smoczym podeszwom nie ślizgał się na szkle i dzielnie wspinał się w górę. Nie zwracał uwagi na dziwne odgłosy i pojawiające się potwory, aż wreszcie stanął na szczycie. Na spotkanie wyszedł mu trzygłowy smok i potężnie ryknął.

Wtedy śmiałek przypomniał sobie, że potwora można unicestwić tylko trzema największymi słowami. Uniósł miecz i odrąbując pierwszy łeb, wypowiedział słowo „Miłość!”, które samo przyszło mu na myśl. Potem zamachnął się po raz drugi.

poturbowana
– poraniona, pobita

Tym razem rzucił słowo: „Piękno!”. Na koniec zawołał: „Dobro!” i uciął trzecią smoczą głowę.

Smok padł martwy u jego stóp i wszystko umilkło. Czar prysł. Stroma skała się obniżyła. Czarne głązy zamieniły się w rycerzy, a Dzierżysław i królewna udali się do zamku króla. Tam wyprawiono huczne wesele, a potem wszyscy żyli długo i szczęśliwie.

Tekst zainspirowany utworem Marzeny Kwietniewskiej-Talarczyk
O smokach, rycerzach i przedziwnych zwierzach

3. Na podstawie tekstu zapisz po trzy cechy każdego z bohaterów.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

4. Ustal, którego bohatera utworu można nazwać pomocnikiem. Uzasadnij swoją odpowiedź.

3. Wpisz dowolne rzeczowniki w liczbie pojedynczej zaczynające się od podanych liter. Następnie utwórz liczbę mnogą tych wyrazów.

litera	wyraz w liczbie pojedynczej	wyraz w liczbie mnogiej
k		
g		
a		
e		
r		

4. Odmień wyraz *fasola* przez przypadki.

		liczba pojedyncza	liczba mnoga
mianownik	<i>kto? co?</i>	_____	_____
dopełniacz	<i>kogo? czego?</i>	_____	_____
celownik	<i>komu? czemu?</i>	_____	_____
biernik	<i>kogo? co?</i>	_____	_____
narzędnik	<i>z kim? z czym?</i>	_____	_____
miejscownik	<i>o kim? o czym?</i>	_____	_____
wołacz	<i>o!</i>	_____	_____

5. Podane związki wyrazowe wpisz w odpowiednich miejscach według wzoru.

patrzy na koleżankę • widzi koleżankę • przygląda się koleżance
idzie koleżanka • idzie z koleżanką

patrzy na (kogo? co?) koleżankę
 _____ (kto? co?) _____
 _____ (komu? czemu?) _____
 _____ (kogo? co?) _____
 _____ (z kim? z czym?) _____

6. Uzupełnij zdania rzeczownikami w odpowiedniej formie. Zapisz przypadek i liczbę tych rzeczowników.

- Przyszedeł (kto? co?) _____
(uczeń)
- Widziałem (kogo? co?) _____
(przyjaciół)
- Boję się (kogo? czego?) _____
(psy)
- Patrzyła na (kogo? co?) _____
(notatki)
- Podam (komu? czemu?) _____
(koleżanka)
- Zastanawiam się nad (kim? czym?) _____
(zadania)
- Zachwyciły ich (kto? co?) _____
(rośliny)
- Przyglądam się (komu? czemu?) _____
(rysunki)
- Rysuję (kogo? co?) _____
(kot)
- Idę z (kim? z czym?) _____
(dziadek)
- Rozmawiam o (kim? czym?) _____
(rodzina)

7. W podanych zdaniach podkreśl rzeczowniki i nad każdym zapisz przypadek.

Dzieciom spodobało się szkolne zadanie. Wojtek przyniósł ziemię z ogrodu. Karina z Sabiną kupiły paczkę fasoli. Do doniczki wsypały ziemię i wsadziły nasiona. Uczniowie rozmawiali o hodowli roślin.

8. Połącz każdy rzeczownik z jego rodzajem.

obserwacja	łopatka	ołówek	rodzaj męski
koleżanka	wiaderko	zeszyt	rodzaj żeński
doświadczenie	notatnik	ziarno	rodzaj nijaki

9. Ustal rodzaj podanych rzeczowników według wzoru.

spotkania → jedno spotkanie → (to) spotkanie → rodzaj nijaki

pomoce	_____	_____	_____
rozmów	_____	_____	_____
wnioskach	_____	_____	_____
przyrządem	_____	_____	_____
działaniami	_____	_____	_____
biurkiem	_____	_____	_____

10. Dopasuj podkreślone rzeczowniki do odpowiedniej formy gramatycznej.

B. lp. r.ż.	Dziękuję <u>grupom</u> za <u>pracę</u> .	Ms. lp. r.ż.
C. lm. r.ż.	Widzę, że <u>hodowla</u> się udała.	M. lp. r.m.
M. lp. r.ż.	<u>Pęd fasoli</u> pięknie wyrósł z <u>ziemi</u> .	D. lp. r.ż.

11. Podkreśl rzeczowniki, wpisz je do tabeli i określ ich formy.

Największe okazy roślin przyniosła Karina. Marek może mówić o pechu. Złamał fasolkę w plecaku. Dziewczyny skleity roślinę taśmą, ale niewiele to dało...

rzeczownik	forma gramatyczna

KLASA V

Rzeczownik – podział, odmiana, pisownia z *nie*

▶▶▶ podręcznik, s. 50 i 60

1. Skreśl wyrazy, które nie są rzeczownikami.

posągi posągowe posąg
rośliny roślinność roślinny
podróż podróżowanie podróżować
opieka opiekowanie się opiekuńczo opiekunka

2. Zapisz przykłady rzeczowników według wskazówek.

_____ nazwa czynności _____ nazwa zjawiska _____ nazwa cechy _____ nazwa pojęcia

3. Od podanych wyrazów utwórz dwa rzeczowniki z tej samej rodziny wyrazów.

- śpiewać _____
- gniewać się _____
- piękny _____
- twórczy _____

4. Wybierz z tekstu i zapisz w tabeli po trzy rzeczowniki abstrakcyjne i konkretne oraz po trzy rzeczowniki pospolite i własne.

Dla starożytnych Egipcjan najważniejszym bóstwem była Izyda, żona Ozyrysa. Uosabiała miłość i rodzicielstwo oraz obronę rodziny i jej wartości. Była symbolem kochającej żony i matki. Najczęściej przedstawiano ją na siedząco, jak karmi synka Horusa. Jej główna świątynia mieściła się na wyspie File.

pospolite	własne	abstrakcyjne	konkretne

5. Zapisz jednym wyrazem, co przedstawia każdy rysunek.

rzeczowniki konkretne

rzeczowniki abstrakcyjne

6. a) Określ przypadek wyróżnionych rzeczowników.

Starożytni Egipcjanie byli przekonani o nadprzyrodzonej mocy amuletów. Jednym z najpopularniejszych amuletów był skarabeusz. Kształtem przypominał czczonego przez Egipcjan żuka – symbol związany ze wschodzącym słońcem. Skarabeusz mógł być częścią naszyjnika, bransolety czy pierścienia.

b) Przepisz te spośród wyróżnionych rzeczowników, które występują w tekście w liczbie pojedynczej, i utwórz ich liczbę mnogą.

7. Uzupełnij zdania podanymi rzeczownikami w odpowiedniej formie. W razie wątpliwości skorzystaj z odpowiedniego słownika.

Dałem moim _____ (przyjaciel, lm.) własnoręcznie
zrobione amulety. Wśród _____ (dworzanin, lm.)
panuje moda na taką biżuterię. Chcę z moimi _____ (brat, lm.)
założyć warsztat, by robić takie ozdoby.

8. Podkreśl w tekście rzeczowniki i wpisz je w odpowiednich kolumnach.

Amulety miały służyć Egipcjanom zarówno za życia, jak i po śmierci. Wierzono, że chronią mumię przed niebezpieczeństwami, zapewniają boską opiekę i odrodzenie. Wykonywano je z bandaży, gliny, drewna, kamieni, a nawet ze złota.

rzeczowniki w rodzaju		
męskim	żeńskim	nijakim

9. Podkreśl w tekście rzeczowniki i określ ich formę gramatyczną (przypadek, liczbę, rodzaj).

W starożytnym Egipcie kobiety z wyższych sfer miały duży wpływ na życie państwa. Na malowidłach artyści przedstawiali je w pięknych szatach, z wyszukanymi fryzurami i ozdobami.

10. Wyrazy *bandaż* i *życie* odmień w liczbie pojedynczej przez przypadki i odziel temat od końcówki.

Mianownik	_____	_____
Dopełniacz	_____	_____
Celownik	_____	_____
Biernik	_____	_____
Narzędnik	_____	_____
Miejscownik	_____	_____

11. W podanych wyrazach oddziel temat od końcówki i wypisz oboczności tematu (jeśli występują).

sąd	spór	złoto	gwóźdź
sądowi	sporem	złotu	gwoździe
sądzie	sporze	złocie	gwoździu

12. Odszukaj rzeczowniki i utwórz ich formy z przeczeniem *nie*.

bezpieczeństwo, pomoc, wygodność, doskonałość, wiedza, stałość, takt, śmiałość

13. Z podanymi wyrazami skojarz rzeczowniki z przeczeniem *nie* i je zapisz.

- wróg, przeciwnik, najeźdźca – _____
- chaos, bałagan, rozgardiasz – _____
- kłamstwo, oszustwo, zmyślenie – _____
- niedogodność, uciążliwość, utrudnienie – _____

14. Ułóż zdania, w których podane rzeczowniki raz będą wyrażały przeczenie, a raz – przeciwstawienie.

- niedoskonałość / nie doskonałość

- nieuczciwość / nie uczciwość

- niesprawiedliwość / nie sprawiedliwość

ALEKSANDER FREDRO

Paweł i Gawel

Paweł i Gawel w jednym stali* domu,
Paweł na górze, a Gawel na dole;
Paweł, spokojny, nie wadził* nikomu.
Gawel najdziksze wymyślał swawole*.
Ciągłe polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stolki
Gonił, uciekał, wywracał koziółki*,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju*.
Znosił to Paweł, nareszcie nie może;
Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
– Zmiłuj się waćpan*, poluj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą.
A na to Gawel: Wolność*, Tomku,
W swoim domku.

Cóż było mówić? Paweł ani pisnął,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.
Nazajutrz Gawel jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały* coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę:
Stuk! puk! Zamknięto. Spogląda przez dziurę

- **stali** – tu: mieszkali
- **wadzić** – przeszkadzać
- **swawole** – psoty
- **wywracać koziółki** – robić fikołki
- **do znoju** – do całkowitego zmęczenia, wyczerpania
- **waćpan** – dawny zwrot grzecznościowy; skrót od *waszmość pan*
- **wolność** – wolno ci
- **powąla** – sufit

I widzi – cóż tam? Cały pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie.
– Co waćpan robisz? – Ryby sobie łowię.
– Ależ, mospanie*, mnie kapie po głowie.
A Paweł na to: Wolność, Tomku,
W swoim domku.

Z tej to powiastki morał w tym sposobie*:
Jak ty komu, tak on tobie.

- ▀ **mospan** – dawny zwrot grzecznościowy; odpowiada dzisiejszemu *pan*
- ▀ **w tym sposobie** – w tej formie

1. Uporządkuj punkty tak, by powstał plan tekstu „Paweł i Gaweł”.

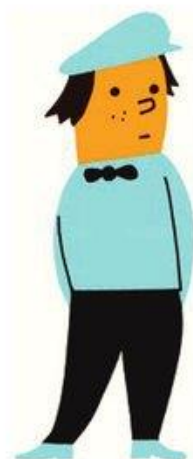
- Odmowa Gawła.
- Prośba Pawła.
- Przedstawienie sąsiadów.
- Swawole Gawła.
- Morał.
- Odwet Pawła.

2. Wybierz cechy, które na podstawie tekstu można przypisać bohaterom.

Gaweł

chciwy • bezczelny
dokładny • arogancki
strachliwy • grzeczny
agresywny • kulturalny
taktowny • potulny • uprzejmy
zuchwały • okrutny • łaskawy
nietaktowny • niewychowany
ugodowy • wykształcony
pokorny • rozmowny
spokojny

Paweł

